

klasa II LO

Los ludzi biednych i starych w "Chłopach" W. Reymonta.

45 min

Plan wynikowy

- cechy powieści psychologicznej

Cele lekcji

- uczeń potrafi: odtworzyć losy bohaterów powieści; analizuje motywacje bohaterów

Metody nauczania

- metoda aktywizująca –dyskusja,; praca z tekstem kultury- opis dzieła sztuki

Środki dydaktyczne

prezentacja reprodukcji

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Typy motywacji postępowania bohaterów literackich:

- biologiczna
- społeczna
- psychologiczna
- metafizyczna
-

Faza rozwijająca

2. Przykłady motywacji biologicznej w powieści Reymonta:

- życie zgodne z rytmem natury;
- rola przyrody w planowaniu pracy
- walka o byt;
- dobór naturalny.

3. Sytuacja starych ludzi w gromadzie lipieckiej.

- wraz z przepisaniem majątku na dzieci tracą swoją pozycję,
- pozostają na łasce rodziny (problem tzw. wycugu),
- rodziny pozbywają się ludzi starych jako bezużytecznych i kosztownych w utrzymaniu,
- zmuszeni do pracy ponad siły,
- skazani na tułaczkę, żebranie, np. Agata,
- zmuszani do opuszczenia swojego domu, np. Jagustynka,
- jeśli nie mają swojego domu, są parobkami u bogatych gospodarzy, np. Kuba,
- nie chcą przepisać ziemi na dzieci i iść do nich na wycug, np. Maciej Boryna,
- przyjmują różne postawy (sprzeciw – pogodzenie z losem).

4. Dzieła sztuki plastycznej przedstawiające ludzi starych/biednych z nizin społecznych:

- **Biedny rybak** [Pierre'a Puvisa de Chavannes'a](#),
- **Kobiety zbierające kłosy** J.F.Millet
- **Famine Memorial** w Dublinie

5. Podział klasy na trzy grupy- opis poszczególnych dzieł sztuki w formie 7-10 zdań.

Faza podsumowująca

Aktualność problemu ludzi wykluczonych z przyczyn biologicznych i społecznych w powieści.

klasa III LO (oddział dwujęzyczny)

Powieść psychologiczna i jej cechy.

45 min

Plan wynikowy

- cechy powieści psychologicznej

Cele lekcji

- uczeń potrafi: korzystać ze słownika, scharakteryzować powieść psychologiczną, dokonać tłumaczenia i streszczenia tekstu źródłowego

Metody nauczania

- metoda aktywizująca – praca ze słownikiem, praca z tekstami kultury;

Środki dydaktyczne

prezentacja reprodukcji

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Przypomnienie informacji na temat koncepcji Z.Freuda; zainteresowanie ludzką psychiką i (podświadomością); wpływ na sztuki plastyczne (surrealizm) i literaturę (proza psychologiczna i oniryczna).

Faza rozwinięcia

2. Definicja powieści psychologicznej na podstawie *Słownika gatunków literackich*:

- temat-życie wewnętrzne człowieka;
- wiwisekcja wewnętrznych motywacji działania;
- subiektywna narracja personalna;
- inwersja czasowa;
- symultanizm płaszczyzn czasowych
- retrospekcja;
- monolog wewnętrzny
- technika strumienia świadomości;
- asocjacja.

3. Główni przedstawiciele XX w:

- M.Proust
- J.Joyce
- H.James
- A.Huxley
- J.Conrad
- T.Mann

4. Ćwiczenia ze streszczania tekstu. Tłumaczenie z j. angielskiego a następnie streszczenie w formie 40-60 słów.

Załącznik:

James Joyce (1882-1941)

"For myself, I always write about Dublin, because if I can get to the heart of Dublin I can get to the heart of all the cities of the world. In the particular is contained the universal."

Joyce the man

Born in Rathgar, south Dublin in 1882, the eldest of ten children, a Catholic. Educated by the Jesuits in Clongowes Wood College, Co. Kildare and Belvedere College, Dublin, and later attended U.C.D. where he studied French, Italian and English. He was a brilliant student.

While growing up in Dublin, the family moved address many times due to increasing financial difficulties; they ended up living in inner city Dublin among the poor. Consequently, Joyce gained an encyclopedic knowledge of the city and different classes of people which informed his writings about Dublin.

Joyce met his lifelong partner, Nora Barnacle, a Galway girl, in 1904. They married in 1931 to legitimize their two children.

Joyce spent most of his life in Europe from 1904, in such cities as Zurich, Trieste and Paris, dying in Zurich on 13 January 1941. He believed completely in his gift and was prepared to do whatever was necessary to have his writing published.

While he chose to live abroad, rejecting what he perceived to be a narrow minded, limited and materialistic Ireland dominated by the Catholic Church (he had already abandoned his faith),

and occupied by uninspiring, corrupt politicians, Joyce never succeeded in getting Dublin out of his thoughts. He always wrote about Dublin 'because if I can get to the heart of Dublin, I can get to the heart of all the cities in the world'. Because he had grown up in Dublin, he was able to write about the city and its inhabitants very convincingly.

Ulysses

Joyce began writing the novel in 1912. It was published on 2 February 1922 by Sylvia Beach. Joyce was 40 years old at the time of publication. *Ulysses* records the journey of Leopold Bloom through Dublin on 16 June 1904 (the day of Joyce's first date with his future wife, Nora Barnacle). All the action takes place between 8am and 3am. The fact that Joyce chose the 16 June 1904 as the date for the novel suggests that the motivating force in writing *Ulysses* is love. We find Leopold Bloom is an affirming, life-enhancing presence in the novel and that life itself is affirmed. Joyce depicts Bloom as an unheroic, ordinary man with flaws and a capacity for love.

Note: Joycean enthusiasts and scholars annually celebrate 16 June as Bloomsday with enactments of scenes from the novel.

The title refers to Odysseus (Ulysses in Latin), the hero of Homer's *Odyssey*, and establishes a series of parallels between characters and events in Homer's poem and Joyce's novel. The novel has 18 episodes or chapters (the episode titles do not appear in the novel).

Themes

Life and death. A central theme is the problems and possibilities of family love.

Main characters

Stephen Dedalus (a young teacher and aspiring writer), Leopold Bloom (a middle-aged Jewish advertising salesman) and Molly Bloom, his wife (a singer). The Blooms' son Rudy died when 2 months old and their daughter Milly works in Mullingar. Bloom has now been living a life of enforced celibacy for 10-13 years as Molly refuses him. Her lover is Blazes Boylan,

Both Stephen and Bloom are alienated in their families and communities. Stephen, an agnostic, is alienated as a son and writer. Bloom is alienated as a Jew in an aggressively Catholic city and country, and as a parent. The two characters meet late at night when Bloom rescues Stephen from a fight. Although Stephen and Bloom's family relations are negative the ideal of family love is held up by Joyce.

klasa I LO

Człowiek wobec przemijania życia w "Księdze Koheleta" i w innych tekstach kultury.

45 min

Plan wynikowy

- topos vanitas i jego funkcjonowanie w różnych tekstach kultury

Cele lekcji

- uczeń potrafi: odtworzyć główną myśl "Księgi Koheleta"
- interpretuje dostrzeżone motywy i symbole w malarstwie

Metody nauczania

- metoda aktywizująca – praca z tekstami kultury; dyskusja

Środki dydaktyczne

prezentacja reprodukcji i tekstów muzycznych

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Różne sposoby rozumienia czasu:

- cykliczny
- linearny

Faza rozwinięcia

2. Odczytanie fragmentu "Księgi Koheleta" z podręcznika i sformułowanie tezy dotyczącej koncepcji ludzkiego losu :np.

- daremność wszelkiego trudu, wysiłku,
- ograniczoność ludzkiego umysłu,
 - wiedza- źródłem cierpienia,
 - życie podlega przemijaniu

3. Wypisz z tekstu cytaty dotyczące:

- nicości życia
- źródeł cierpienia
- porządku świata

4.Scharakteryzuj styl wypowiedzi/ środki poetyckie np.:

- refleksyjny charakter wypowiedzi,
- aforystyczność,
- pytania retoryczne,
- inwersje składniowe,
- powtórzenia i paralelizmy,
- styl podniosły, uroczysty,
- emocjonalny, osobisty ton.

4. Kluczowe sentencje "Księgi Koheleta" i ich interpretacja:

- *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas*
- *Nihil novi sub sole*

5. Przypomnienie terminu -topos.

6. Topos vanitas w innych tekstach kultury:

a/ H. Holbain "Ambasadorowie" 1533 National Gallery Londyn-opis i interpretacja tekstu kultury

- bohaterowie obrazu: Jean de Dinteville i Georges de Selve
- przedmioty ukazane na obrazie: niebieski globys, księgi, zegar słoneczny, kwadrant, lutnia z zerwaną struną, cyrkiel, zbiór hymnów, flety
- krucyfiks - symbolika
- anamorfotyczna czaszka-symbolika;

b/ Piosenka Jacka Kaczmarskiego "Ambasadorowie" -aluzja do obrazu H. Holbeina;

c/ Piosenka Katarzyny Nosowskiej- "Vanitas"- dyskusja/interpretacja.

Faza podsumowująca

Aktualność pytań stawianych w "Księdze Koheleta".

klasa II LO

Świat przemijających wartości w twórczości barokowej.

45 min

Plan wynikowy

- *Poezja metafizyczna Mikołaja Sępa Szarzyńskiego*

Cele lekcji

- uczeń potrafi: omówić zagadnienie przynależności Mikołaja Sępa Szarzyńskiego do epoki baroku; znaleźć i nazwać motyw walki z pokusami tego świata wykorzystany w wierszu; wypowiedzieć się na temat wizji świata obecnej w sonetach; wymienić elementy wanitatywne znajdujące się w *Sonecie V* oraz na obrazie Antonio Peredy "Sen rycerza"; wskazać i scharakteryzować środki stylistyczne występujące w utworze barokowym

Metody nauczania

- metoda aktywizująca – praca z tekstem literackim i tekstem ikonograficznym

Środki dydaktyczne

- podręcznik, reprodukcja wyświetlana przez nauczyciela

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Uczniowie zapoznają się z biogramem Mikołaja Sępa Szarzyńskiego.
2. Przypomnienie filozofii B.Pascala; "Księgi Koheleta"
3. Definiowanie poezji metafizycznej.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie podczas indywidualnej lektury zapoznają się z treścią *Sonetu V*
2. Nauczyciel omawia obecny w sonecie motyw vanitas.
3. Poetyka tekstu - stylistyka baroku.

Fragment utworu	Środek stylistyczny
<i>Myśli cukrują nazbyt rzeczy one</i>	
<i>Złoto, szept, sława; rozkosz</i>	
<i>Komu tak będzie dostatkiem smakować Złoto, szept, sława; rozkosz [...]</i>	
<i>Komu tak będzie dostatkiem smakować Złoto, szept, sława; rozkosz i stworzone Piękne oblicze, by tym nasycione I mógł mieć serce, i trwóg się warować?</i>	
<i>Miłość jest własny bieg bycia naszego, Ale z żywiołów utworzone ciało</i>	

4. Uczniowie oglądają reprodukcję obrazu A.Peredy "Sen rycerza" Określają, co łączy oba teksty kultury (karta pracy).

Antonio Pereda "Sen rycerza"	Mikołaj Sęp Szarzyński Sonet V. <i>O nietrwalej miłości rzeczy świata tego</i>
• bogaty ubiór młodzieńca • klejnoty, pieniądze, karty, , zgaszona świeca, księgi, globus, kwiaty, maska, instrumenty muzyczne (alegoria bogactwa, wiedzy, rozrywki, władzy) • motywy vanitas- czaszka, zgaszona świeca, zegar • napis na szafie -"Wiecznie kłuje, szybko odlatuje i zabija"	• żądza (namiętności, pożydlwość) • złoto • scepter (berło królewskie symbolizujące władzę) • sława • rozkosz (przyjemności zmysłowe) • piękne oblicze – miłość zmysłowa • ciało zbudowane z żywiołów, czyli z pierwiastków, materialne, ulegające destrukcji

5. Nauczyciel pyta, co wg artystów ratuje człowieka przed przemijaniem? Co – według Sępa Szarzyńskiego – może być taką stałą wartością w życiu człowieka, która złagodzi jego lęk przed śmiercią?" (stały w przemijającym świecie jest Bóg i tylko w Nim należy szukać ratunku).

Faza podsumowująca

Aktualność pytań stawianych w poezji baroku np. K.Nosowska "Vanitas".

klasa I LO

Światopogląd średniowiecza w filmie "Imię róży" J.J. Annauda

45 min

Plan wynikowy

- utrwalenie wiadomości na temat kultury średniowiecza

Cele lekcji

- uczeń potrafi: omówić główne tendencje w kulturze epoki średniowiecza; wypowiedzieć się na temat wizji świata obecnej w filmie; opisuje realia życia w średniowiecznym klasztorze; wyjaśnia związek filozofii epoki z fabułą filmu
- interpretuje dostrzeżone motywy i symbole

Metody nauczania

- metoda aktywizująca – praca z tekstami kultury; dyskusja

Środki dydaktyczne

prezentacja

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Przypomnienie pojęć: teocentryzm, mistycyzm, augustynizm, tomizm, fanciszkanizm scholastyka.
2. Klasztor jako centrum kulturowe w epoce średniowiecza.

Myśl średniowiecza oparta była na idei teocentryzmu. To Bóg znajdował się w centrum zainteresowania, a filozofia, literatura i nauka podporządkowane były całkowicie religii. Życie doczesne człowieka miało być tylko etapem, drogą do życia wiecznego.

Pieczę nad spuścizną kultury i nauki sprawował Kościół i związane z nim duchowieństwo. Konsekwencją takiego stanu rzeczy było całkowite podporządkowanie nauki, sztuki i filozofii religii chrześcijańskiej. Wszelkie teorie odbiegające od prawd religijnych uznawane były przez Kościół za zakazane. Często ich autorów i wyznawców uznawano za heretyków i skazywano na śmierć.

3. Obraz życia klasztornego w filmie "Imię róży":

- struktura społeczna zakonników (hierarchiczność),
- reguła zakonna (śluby zakonne: czystości, ubóstwa, posłuszeństwa); Motto zakonu benedyktyńskiego brzmi: „Ora et labora”, czyli „Módl się i pracuj”.
- stroje zakonne i ich funkcje,
- praca zakonników.

4. Obraz pracy w benedyktyńskim skryptorium na podstawie filmu:

- kopiści
- rubrykatorzy

- iluminatorzy
- introligatorzy
- antykwariusze
- tłumacze

Powstawanie ksiąg w średniowieczu, iluminacje, inicjały, manuskrypty.

5. The Book of Kells Trinity College Library, Dublin jako przykład średniowiecznej sztuki i kultury (reprodukcyjne w załączniku).

6. Funkcja biblioteki w klasztorze. Motyw labiryntu w filmie i innych tekstach kultury.

O podporządkowaniu całej dostępnej wiedzy zamkniętej w księgach jednej grupie, a nawet nielicznym jej przedstawicielom- elicie, świadczyć może fakt, że biblioteka w opactwie benedyktyńskim znajdowała się w niedostępnej wieży. Miała kształt labiryntu. Była budowlą zaopatrzoną w zapadnie, tajemne przejścia, mylące intruzów zwierciadła. Choć Malachiasz i jego pomocnik Berenger opiekują się biblioteką i mają do niej wstęp, to zarządza zasobami ksiąg niewidomy Jorge. Decyzją opata nikt, oprócz uprawnionych, nie ma wstępu do bib Motyw biblioteki - labiryntu można interpretować jako „ogrom ludzkiej wiedzy, pozornie uporządkowanej i pozamykanej w księgach, która jednak powinna być z różnych względów pilnie strzeżona przed niepowołanymi osobami. Pełna jest niespodzianek i nieprzewidywalnych odkryć, zawiera treści, które mogą być uznane za niebezpieczne i wywrotowe. To także metafora ludzkiego rozumu i związanego z nim logicznego porządku myślenia. Księga jest symbolem zakazanego owocu, który zdolny jest otworzyć ludziom oczy i uruchomić ich świadomość. Dotyczy kategorii śmiechu, a więc pozwala na dystans, ten zaś na zakwestionowanie powagi i nieomyślności obowiązujących autorytetów.

Motyw labiryntu w różnych tekstach kultury :

- w opowiadaniach Jorge Luisa Borgesa *Dwaj królowie i dwa labirynty*,
Dom Asteriona,
- rzeczywistość labiryntowa w opowiadaniach Brunona Schulza,
- w powieści Bolesława Prusa *Lalka*,
- w powieści Franca Kafki *Proces*.

Faza podsumowująca

Odwołując się do wybranych scen z filmu, podaj kilka przykładów ilustrujących prawdę o średniowieczu.

Załącznik:

